Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi, Cilt/Volume 5, Sayı/Number 2, Aralık/December 2016, ss. 195-199.

Olga Untila Kaplan, *Osmanlı Dönemi'nde Romence Basın (1829-1912)*, Gece Kitaplığı, Ankara 2016, 409 sayfa, ISBN: 978-605-180-470-5.

Ergün HASANOĞLU[*]



Gazete, insanları etki altında bırakabilecek siyasî, toplumsal, ekonomik, kültürel vb. birçok alanda dünün ve bugünün yaşananlarını kaydeden ve geleceğe aktaran önemli kaynaktır. Gazeteler, objektif kaynaklar olarak değerlendirilmemelerine rağmen dönemin durumunu göstermeleri bakımından değerlidirler.

Osmanlı Devleti'nde, Osmanlıca olarak basın-yayın faaliyetleri matbaanın kuruluşundan yaklaşık bir asır sonra başlamıştır. Osmanlı basınında ilk gazete, 1795 yılında Fransızlar tarafından çıkarılan *Bulletin des Nouvelles* adlı haber bültenidir. 1831 yılında devlet kontrolünde çıkarılan Takvim-i Vekayi ile Osmanlı Devleti'nde Osmanlıca basın-yayın faaliyetlerine girişilmiş, bu tarihten itibaren artan ilgiyle beraber gazete sayılarında artışlar gözlenmiş, ihtiva ettikleri haberlerin içeriklerinde zenginleşmeler yaşanmıştır.

[*] Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Disiplinlerarası Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Edirne, E-mektup: ergunhasanoglu39@gmail.com.

Osmanlı Devleti'nde merkez ve taşrada çıkarılan Osmanlıca gazeteler kadar, o bölgelerde yaşayan Yunan, Bulgar, Romen gibi farklı etnik unsurların dillerinde çıkarılan gazeteler de önemli yer tutmaktadır. 1831 yılında İzmir'de *Filos Ton Neon* adıyla ilk Rumca gazete yayımlanmıştır. Bu gazete, Yunanistan'ın Osmanlı Devleti'nden ayrılıp bağımsız bir devlet olarak kurulmasının ardından çıkarılması dikkate değerdir. Bulgar kültürünün gelişmesi amacıyla *Lyuboslovie* adlı ilk Bulgarca gazete ise 1842 yılında İzmir'de çıkarılmıştır. Osmanlı Devleti'nde ilk Romence gazete de 1829 yılında *Curierul Românesc* adıyla yayımlanmıştır. Olga Untila Kaplan'ın *Osmanlı Dönemi'nde Romence Basın (1829-1912)* adlı eseri, Romenler arasında gelişen kültürel, dilsel, tarihsel milliyetçilik dâhilinde Osmanlı ülkesinde çıkarılan Romence süreli yayınlardan oluşmaktadır.

Olga Untila Kaplan, 1977 yılında Moldova Cumhuriyeti'nin Straşeni (Codreanca Köyü) ilçesinde doğdu. Orhei Vasile Lupu Pedagojik Koleji mezunu olan Kaplan, lisans ve yüksek lisans eğitimini Moldova Devlet Üniversitesi Gazetecilik ve İletişim Bilimleri Fakültesi Gazetecilik bölümünde, doktorasını ise İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Programı'nda tamamlamıştır. Türk kültürü, basını ve tarihiyle yakından ilgilenen yazar, Avusturya ve Moldova'nın birçok süreli yayınlarında makale yayımlanmaktadır. 2016 yılından bu yana İstanbul Üniversitesi Medipol Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Medya ve İletişim Sistemleri Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Osmanlı Hâkimiyetinde Romen Ulusu (ss. 13-94) isminin verildiği ilk bölüm, kendi içerisinde beş alt başlık olarak aktarılmaktadır. Aromen, Dakya, Ulah gibi Romenlerin kökenlerini oluşturan toplulukların etkileşim alanlarına ve Güneydoğu Avrupa'da yaşamlarını sürdükleri topraklara değinilmekte, Latin kültüründen etkilenen Romence'nin gelişim safhaları anlatılmaktadır. Eflak ve Boğdan olarak iki farklı tipte geliştirilen devlet yapısından söz eden yazar, Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki fütuhatından önce ve sonra Romenlerin dinî, kültürel ve siyasî durumlarını izah etmektedir.

Avrupa'da gelişen fikir akımları doğrultusunda, Balkanlarda yaşanan ulus-devlet yaratma sürecinden Romenlerin de etkilendiği vurgusunun yapıldığı bu bölümde, Romanya tarihinin inşa edilmesinde önemli yer tutan Tudor Vladimirescu önderliğinde 1821 isyanı ile Eflak ve Boğdan'da yaşanan 1848 İhtilali anlatılmaktadır. Ayrıca Tuna'nın güneyindeki ilk Romen halk olarak karşımıza çıkan Aromenlerin, 1821 Yunan bağımsızlık hareketinde ve Makedonların İlindeki 1903 ayaklanmasındaki rollerinden ve 1905 yılındaki ulusal hareketlenmelerinden söz edilmektedir. Son olarak da Eflak ve Boğdan üzerinde Rusya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun vesayet kurma çatışmalarına yer verilmekte, 1859 yılında Eflak ve Boğdan'ın birleşimiyle yaratılan Romanya Devleti'nin 13 Temmuz 1878 tarihli Berlin Antlaşması ile Osmanlı Devleti topraklarından ayrılarak bağımsız bir devlet olarak teşekkül etmesi okuyucuya sunulmaktadır.

Romen Basın Tarihçesi (ss. 95-180) adının verildiği ikinci bölümde, Romen topraklarında yaşanan siyasî gelişmeler ışığında Romence basının tarihî gelişimine değinilmekte, Eflak-Boğdan'da ilk yayımlanan gazete olan *Courrier de Moldovie* adlı süreli yayından, 1829 yılında çıkarılan ilk Romence gazeteye kadar olan dönemde Romence'nin gelişim süresinden söz edilmektedir. Rusların etkisiyle çıkarılan ve Romen basın tarihinin ilk süreli yayınları olarak karşımıza çıkan Ion Heliade Rădulescu'nun önderliğinde yayımlanan *Curierul Românesc* ve Boğdan basınının kurucu olarak nitelendirilen Gheorghe Asachi'nin çıkarmış olduğu *Albina Românească* adlı gazetelerden bahsedilmektedir.

Siyasî, edebî, mizahî, askerî ve ekonomik içerikli gazete ve dergileri ile ön plana çıkan Eflak bölgesindeki Romence basına, Eflak'taki basına nazaran daha çok siyasî ve edebî gazete ve dergileri ile ön plana çıkan Boğan bölgesindeki Romence süreli yayınlara ve son olarak da Romen kökenli Aromenlerin Manastır ve Selanik bölgelerinde kültürlerinin, tarihlerinin, dillerinin sürekliliğini sağlamak gayesiyle çıkarmış oldukları gazete ve dergilere yer verilmektedir.

Bağımsızlığa Giden Süreçte Romen Basını (ss. 181-331) adlı üçüncü ve son bölümde, Romen millî şuur ve bilincinin yaratılmasında etkin rol oynayan *Curierul Românesc ve Albina Românească* adlı gazetelerden ve *Dacia Literară* isimli dergiden yazılar ve haberler okuyucuya sunulmaktadır. 1848 Devrimi olarak adlandırılan dönemde çıkan *Pruncul Român, Reforma ve Poporul Suveran* adlı üç önemli gazeteden bazı makaleler seçilmekte, 1848 yılından, Eflak ve Boğdan'ın birleşmesine kadar geçen süre zarfında Romence çıkan gazetelerin haberleri aktarılmaktadır. Aleksandru Ioan Cuza liderliğinde, Eflak ve Boğdan'ın birleşmesiyle yaratılan Romanya'nın Osmanlı Devleti'nden bağımsız bir devlet olarak var olması için yapılması gerekenler vurgulanmakta, 1878 yılında kazanılan bağımsızlığa kadar geçen süreçte Romen basının rolü anlatılarak, hangi amaçlar uğrunda çalışmalar yürüttüklerine değinilmektedir.

Sonuç (ss. 333-343) kısmının ardından, *Kaynakça* (ss. 345-379), *Ekler* (ss. 380-399) ve *Özgeçmiş* (ss. 400-409) yer almaktadır.

Süreli yayınların toplumlar üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Günümüzde süreli yayınlar ile ilgili çalışma yapan akademisyenlerin sayısında artışlar gözlemlenmiş, Osmanlı merkez ve taşralarında çıkarılan gazete ve dergiler Latin harflerine aktarılmış, spesifik bir konu seçilerek gazeteler ışığında değerlendirilmiştir. Osmanlı döneminde gazeteciliğin zirve yaptığı dönem aynı zamanda milliyetçilik, ulusçuluk fikirlerinin de yoğun şekilde taraftar bulduğu devir olmuştur. Ulus-devlet inşa etme gayretleriyle kendi ideolojik fikirlerini etnik unsurlarına yaymak maksadıyla Bulgar, Sırp, Romen gibi uluslar kendi dillerinde yayımladıkları süreli yayınları kullanmışlardır. Konumuz itibariyle Olga Untila Kaplan'ın *Osmanlı Dönemi'nde Romence Basın (1829-1912)* adlı eseri, Romen ulusunun etnik kimlik arayışı döneminde, yayımlanan Romence süreli yayınlardan ne şekilde etkilendiklerini göstermesi açısından mühim bir kaynaktır. Türkiye'de Osmanlı dönemi çalışıp Romence bilen uzman sayısı günümüzde yok denecek kadar azdır. Bu bakımdan Olga

Untila Kaplan'ın Romen kaynaklarına dayalı olarak oluşturmuş olduğu bu eser ayrıca bir önem arz etmektedir.